

DE HOP

1480, Ammerzoden

INTRODUCTIE

Lesduur: 60 minuten

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen de rol van kastelen in de late middeleeuwse samenleving beschrijven.
- Leerlingen begrijpen waarom kastelen werden gebouwd en wat hun strategische ligging was.
- Leerlingen kunnen enkele overeenkomsten en verschillen benoemen tussen het dagelijks leven in de late middeleeuwen en het moderne leven.

Benodigheden

- Het boek *Stromend door de tijd*
- Geprinte werkbladen
- Scharen
- Lijm
- Potloden/stiften
- Digiboard-presentatie *De hop*

Start

- Lees het verhaal *De hop* voor.
- Bespreek na het lezen het verhaal klassikaal. Wat gebeurde er? Wat is het verschil tussen gruitbier en hobbier? Waarom was dit belangrijk in het verhaal? Hoe voelde Lijske zich toen ze stiekem de hop in het bier deed? Waarom denk je dat ze zich zo voelde? Wat vind je van Lijskes plan om stiekem hop in het bier te doen? Was dit een goede of een slechte daad? Waarom? Wat leer je uit dit verhaal over hoe mensen vroeger leefden en werkten? Hoe zou jij je voelen als je, net als Lijske, iets belangrijks wilde veranderen maar de volwassenen niet luisterden? Wat denk je dat er daarna gebeurde met Lijske, haar opa en Wouters familie?

Introductie

Vertel na het bespreken van het verhaal over de middeleeuwse samenleving.

De late middeleeuwen is de tijd van de opkomst van steden en duurt van 1000 tot 1500 na Christus. In deze periode groeide de bevolking sterk van het gebied dat nu Nederland is en ontstonden er steden. Het landschap veranderde steeds meer doordat mensen dijken gingen bouwen, veel bomen kapten en veel verbouwden op het land.

Verdeeld Nederland

In de middeleeuwen bestond Nederland zoals wij het vandaag kennen nog niet. Het land was verdeeld in verschillende gebieden. Elk gebied had zijn eigen heerser (iemand die de macht heeft), zoals een graaf of een hertog. Zij waren deel van de adel. Er was veel ruzie tussen de verschillende heersers, vooral over

welk gebied van wie was. Soms begonnen hierdoor gevechten. Ook burgers kwamen in opstand tegen de adel. Hertogen en graven lieten daarom kastelen bouwen. Van daaruit konden ze hun land verdedigen en mensen beschermen.

Kerken en steden

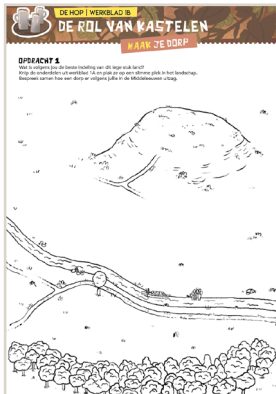
Er waren veel verschillende beroepen in de late middeleeuwen. Sommige mensen werkten als boer op het platteland, maar anderen werkten in de stad als bijvoorbeeld bakker, schoenmaker of koopman. Veel mensen gingen in steden wonen. Kastelen, kerken en kloosters waren vaak het middelpunt van deze steden. In de kloosters woonden en werkten monniken en nonnen die hun leven aan het christendom besteedden. In het gebied dat wij als Nederland kennen, was het christendom de grootste religie. De katholieke kerk was heel machtig en rijk in deze periode. Er zijn veel sporen teruggevonden uit de late middeleeuwen van het christendom in Nederland.

Reizigers en handelaren

De steden die zich ontwikkelden, werden steeds belangrijker voor de handel. Vanaf de 12de eeuw nam de handel tussen de steden flink toe. Reizigers en handelaren speelden hierin een grote rol. Ze trokken naar plaatsen waar veel mensen woonden, en zo groeiden dorpen uit tot steden. Deze steden werden bestuurd door de heerser van het gebied, zoals een graaf of hertog. In de steden werden markten gehouden waar handelaren hun waren verkochten. Sommige steden kregen zelfs het recht om grote jaarmarkten te organiseren, waar handelaren van heinde en verre naartoe kwamen. Er ontstonden vaste wegen tussen steden, over land en over water. Steden die op een gunstige plek lagen, zoals aan een rivier, werden rijk door de handel.

INTRODUCTIE

OPDRACHT 1

Verdeel de klas in groepjes en deel Werkblad 1A + 1B uit.

Laat de leerlingen de elementen inkleuren, uitknippen en plakken op een logische plek in het landschap met behulp van de introductie en het verhaal. Laat de groepjes hun landschap uitwisselen met een ander groepje. Hierna wisselen ze terug. Willen ze nog iets aanpassen?

Bespreek de keuzes van de leerlingen klassikaal en benoem wat kloppende logische locaties waren.

Kastelen

Kastelen lagen vaak op strategische locaties, op een heuvel of bij rivierovergangen. Ze dienden als verdediging en verblijfplaats voor de adel.

Stukje stad

De stad ligt vaak bij een kasteel.

Kerk

Religieuze gebouwen waren centrale punten in middeleeuwse nederzettingen.

Bossen

Bossen waren belangrijke bronnen van hout en voedsel. Ze waren vaak te vinden aan de rand van nederzettingen.

Rivier

Rivieren speelden een cruciale rol in vervoer, handel en als natuurlijke verdedigingslinie. Dorpjes en steden onstonden dus vaak dicht aan een rivier.

Brug

Een brug is essentieel voor het oversteken van waterwegen. Hiermee werden twee van elkaar afgesloten landschappen met elkaar verbonden en werd handel makkelijker gemaakt.

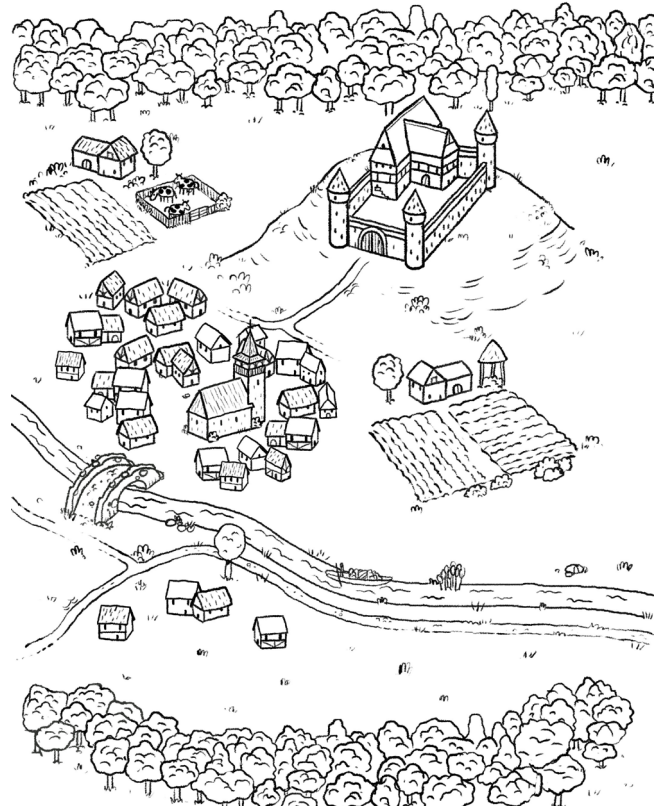
Boerderij

Deze lagen dicht bij de stad en het kasteel aan een weg voor het vervoer van goederen.

Toelichting

Dit voorbeeld kun je gebruiken bij de nabespreking. Het hoeft natuurlijk niet precies zo te zijn.

Een grote versie is ook te vinden in de digiboard-presentatie.

QUIZ + OPDRACHT 3

OPDRACHT 2

Deel de klas op in groepjes om een quiz met ze te spelen. Leerlingen kunnen antwoord geven door het juiste antwoord op te schrijven of meteen omhoog te houden.

Speel de Quiz

Wat dronken mensen in de Middeleeuwen het meest?

- A) Cola
- B) Water
- C) Bier**
- D) Melk

Toelichting: In de Middeleeuwen dronken mensen vooral bier. Ze dronken wel 400 liter per jaar! Dat is veel meer dan wij nu drinken. Er wordt vaak gedacht dat mensen in de Middeleeuwen geen water dronken omdat het water vies was, maar dat klopt niet helemaal. Het water was vaak schoon genoeg om te drinken. Mensen kozen toch voor bier omdat Bier werd gezien als iets voor mensen die het goed hadden. Water drinken was meer voor arme mensen of dieren.

Hoeveel bier dronk iemand in de Middeleeuwen ongeveer per dag?

- A) Een klein glaasje
- B) Een halve liter
- C) Meer dan een liter**
- D) Helemaal geen bier

Toelichting: Mensen dronken elke dag meer dan een liter bier. Dat klinkt voor ons heel veel, maar voor hen was het normaal. Het bier was ook niet zo sterk als tegenwoordig .

Waarom dronken mensen in de Middeleeuwen bier?

- A) Omdat het lekkerder was dan water
- B) Omdat er weinig andere drankjes waren**
- C) Omdat bier gezonder was dan water
- D) Omdat ze altijd dorst hadden

Toelichting: Er waren in de Middeleeuwen niet zoveel drankjes om uit te kiezen als nu. Ze hadden geen frisdrank of vruchtensap zoals wij. Daarom dronken ze vaak bier.

Wat dronken rijke mensen nog liever dan bier?

- A) Thee
- B) Koffie
- C) Wijn**
- D) Limonade

Toelichting: Rijke mensen dronken nog liever wijn dan bier. Wijn was duurder en werd ook gezien als een drank voor belangrijke mensen.

Dronken kinderen in de Middeleeuwen ook bier?

- A) Nee, nooit
- B) Ja, waarschijnlijk wel**
- C) Alleen op hun verjaardag
- D) Alleen als ze ziek waren

Toelichting: We denken dat kinderen in de Middeleeuwen ook bier dronken. Het bier dat zij dronken was wel minder sterk dan het bier voor volwassenen.

OPDRACHT 3

Deel Werkblad 2 uit.

Laat de leerlingen de boekjes invullen. In het bovenste boekje doen ze net alsof ze iemand zijn uit de Middeleeuwen (hierbij kunnen ze elementen uit het verhaal en de introductie gebruiken). In het onderste boekje vullen ze hun antwoorden in op dezelfde vragen, maar dan als zichzelf in de huidige tijd. Laat de leerlingen hun antwoorden vergelijken. Vraag de klas een aantal overeenkomsten en verschillen te noemen.

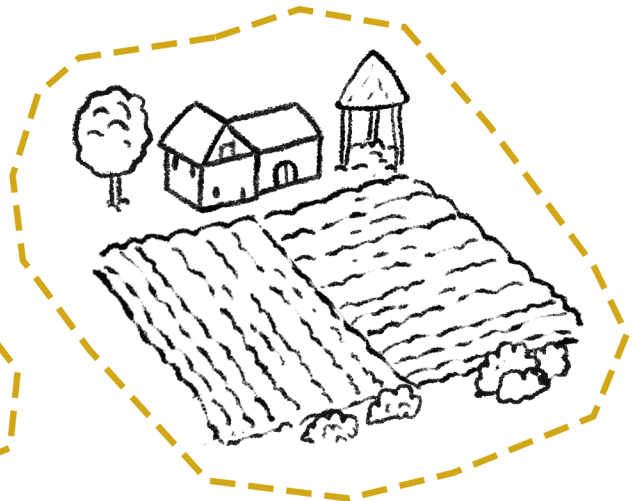
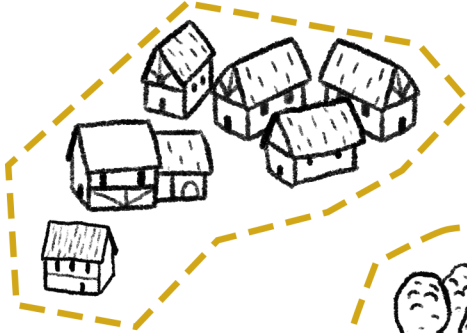
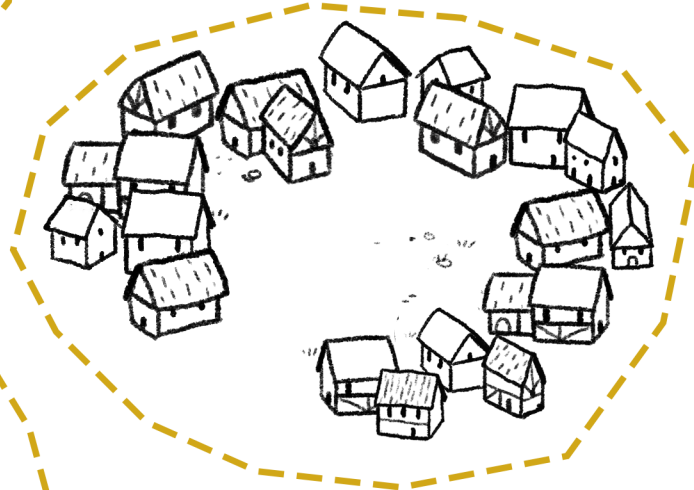
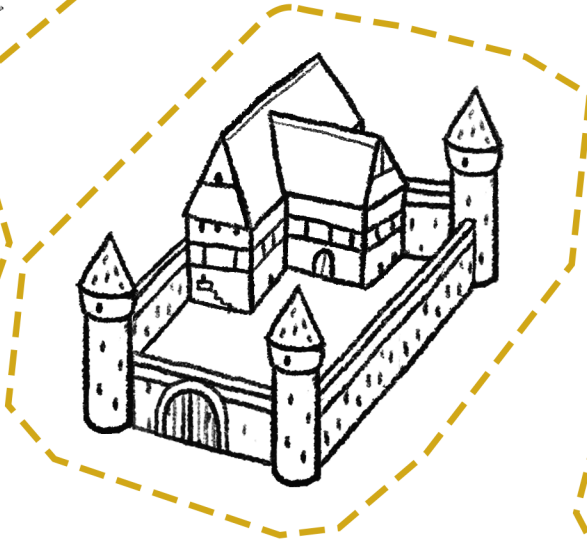
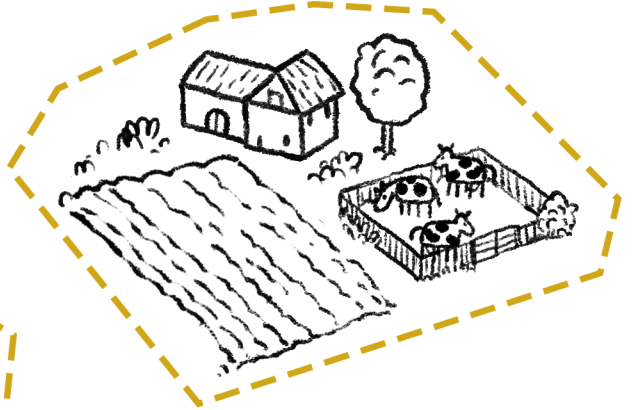
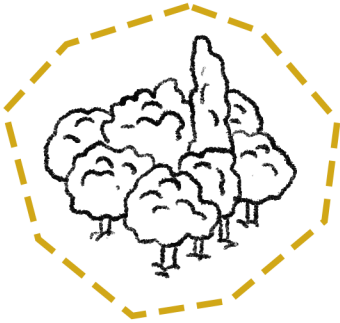

DE ROL VAN KASTELEN

MAAK JE DORP

OPDRACHT 1

Mensen die in de Middeleeuwen leefden, dachten goed na over hoe je een dorp handig inricht. Maar weet jij hoe ze dit deden? Knip de onderstaande onderdelen van een dorp uit en plaats ze op een slimme manier in het lege landschap van werkblad 1B.

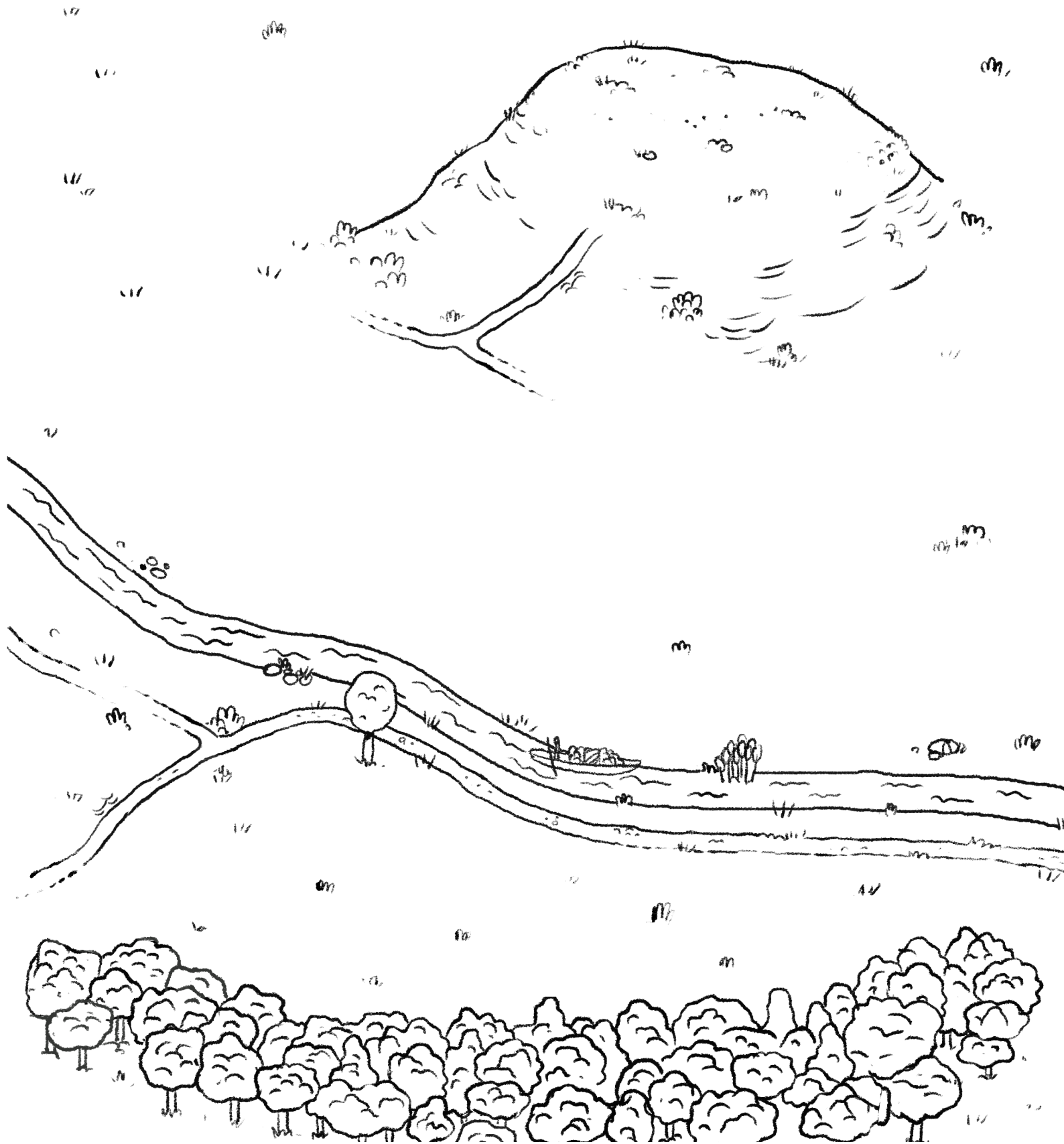
DE ROL VAN KASTELEN

MAAK JE DORP

OPDRACHT 1

Wat is volgens jou de beste indeling van dit lege stuk land?

Knip de onderdelen uit werkblad 1A en plak ze op een slimme plek in het landschap. Bespreek samen hoe een dorp er volgens jullie in de Middeleeuwen uitzag.

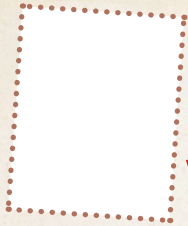

OPDRACHT 3

Stel je voor: Je bent een kind in de Middeleeuwen.

Wat zou je in die tijd in je vriendenboekje schrijven? En wat schrijf je op in deze tijd?

Mijn Middeleeuwse naam is:

teken je
middeleeuwse zelf

Als ik wakker word, ga ik

Ik woon met

Ik eet en drink graag

Overdag ga ik

Het liefst speel ik met

Mijn naam is

teken
jezelf

Als ik wakker word, ga ik

Ik woon met

Ik eet en drink graag

Overdag ga ik

Het liefst speel ik met

